

Erika P i f f l

STARI GRADOVI I UTVRĐENJA U MUZEJSKOJ NAMJENI

Problem uređenja muzeja mnogostruko je razmotren budući da je vezan uz trend modernog doba koje se odlikuje fleksibilnošću i dinamikom. Posjetioca se nastoji privući prigodnim izložbama koje ga odvođe u regije što nisu čvrsto vezane uz glavni sadržaj nekog muzeja. Svojim izuzetnim ambijentom muzej može poslužiti koncertima, izložbama na otvorenom kojima treba pejzaž i park te konačno ugostiteljstvu. Sve se to čini radi slobodne posjete muzeju koja nije isključivo usmjerena sistematičnosti izložbe. Ekspozit koji se nađe u muzeju spašen je od propadanja i anonimnosti, on je smješten tako da se omogućuje njegov studij i pristupačnost, ali istrnut iz prvobitne okoline, često je kirurškim zahvatom lišen svoje pozadine i funkcije te s numeracijom stavljen u vitrinu. Ta vitrinska hladnoća, koja uz izložbeni karakter prelazi katkad u gomilanje srodnih ekspozita što je praktično neizbježno, oduzima im njihovo prirodno tlo na kojem su izrasli ili na koje su nekoć smješteni.

Čovjek današnjice, rastrzan tempom, bukom, ambicijama i hitnim dužnostima, nema više strpljenja ili sposobnost koncentracije da proučava izložene ekspozite. Muzej je u opasnosti da se udaljuje, on je gotovo rezerviran za elitnu manjinu stručnjaka i ljubitelja umjetnosti. Prosječni je posjetilac sveden na turistu koji tempom sightseeinga juri kroz dvorane tako da se razgledavanje ekspozita svodi na površno divljenje, poštovanje prema nečemu što je mrtvo, davno, nedostižno i hladno. Divljenje ne uključuje uvijek čežnju, ono gotovo prelazi u distancu. Umjetničko djelo stavljeno u vitrinu izaziva respekt, jer je znak da je vrednovano, ali kao što rekoh, ono se udaljuje, zatvara samo u sebi. U usporedbi s glazbom, koja ima kudikamo veće mogućnosti neposrednog kontakta sa slušaocem bila ona iz ne kojeg razdoblja, baština likovne umjetnosti i arhitekture traži mnogo veću kulturu, ljubav i štoviše obrazovnost da bi se mogli uočiti njezini veleri.

Mi možemo danas ipak konstatirati da suvremeni čovjek sve češće traži umjetninu, privatni sakupljači žrtvuju velike svote da bi ih posjedovali. Možda se ovdje nazire tendencija povratka ekspozita u intimni milje izazvana većim materijalnim bogatstvom a i nekom potrebom da se za njih, osim spremanja u trezore, stvore manji, topliji ugođaji. Zato se danas oblikuju muzeji u težnji da ne predstavljaju samo sistematizirani skup ekspozita, već i duhovnu rekreaciju koja se nastoji postići skladom arhitekture i ekspozita, svjetlosnim efektima, udobnošću i na kraju adneksima koji pružaju relaksaciju. Posjet takvom muzeju nije samo zamorno gibanje nogu, već se doživljava određeni spiritualni ugođaj, inspiracija, informacija i konačno-osvježenje.

Smatram da se ta intimnost ugođaja i mogućnost približenja eksponata posjetiocu može u velikoj mjeri postići upravo u muzejskoj postavi u nekom burgu. Zgrada burga svojom specifičnošću pruža mnogo priklednih i interesantnih prostora bilo izvan ili unutar zgrade. Burg je objekt koji je dobro poznat stanovništvu neke regije, on je sastavni dio pejzaža, grada i historije. Svojom historijskom pripadnošću nekoj regiji ili državi burg predstavlja spomenik koji je čvrsto vezan uz razvoj nekog kraja, uz njegovu slobodu ili potlačenost, tako da on nije zanimljiv samo kao muzealni eksponat već i kao znamen ili omen. Osim grbova, koji nas podsjećaju na imena njihovih vlasnika, burgovi u sebi nose arhitektonski razvoj nekoliko stoljeća i predstavljaju idealnu strukturu za studij graditeljstva, kao arheološki spomenik svoje epohe.

Svojim prostranstvom i arhitektonskom raščlanjenošću burgovi sadrže slobodni prostor koje je u mnogo slučajeva okružen zanimljivim pejzažom i većinom pružaju krasan vidik budući da su iz strateških razloga sazidani na isteknutim punktovima krajine ili grada. Burg je zahvalan ambijent za eksponate koji su vezani uz njegovu historiju. Posjeta ovakvom muzeju može oživiti mnogu historijsku uspomenu iz škole, pročitenu u nekom romenu ili viđenu u teatru ili filmu. On nam uspijeva svojom ozbiljnošću sastava približiti historiju dalekih vremena, stvaralačku umjetnost, način života i, pomoću sačuvanih portreta, vlasnike burga. Burg je zahvalan objekt muzejskog karaktera budući da se u njemu eliminira pretjerana sistematičnost i pruža se mogućnost neposrednog spajanja ekspozicije s adekvatnim miljeom. U svim ovim nastojanjima treba ipak zadržati čvrstinu i jednostavnost kojom se odlikuje arhitektura burga.

U našim krajevima, na žalost, nailazimo često na siromaštvo preostalih eksponata uslijed rušenja i devastacije, pa je potrebno s ukusom i smislom obogatiti arhitekturu interijera tako da i ona postane dio izložbe, a malobrojne ekspozicije dopuniti grafičkim aranžmanom, publikacijama, prigodnim predavanjima, literarnim večerama, koncertima. Na kraju, burg može biti kalisa literarnom sadržaju, drami i sl. Može služiti novom sadržaju bliskom okolici u kojoj se nalazi kao i suvremenom sadržaju, izlaganju moderne umjetnosti uklepanjem novih objekata i upotrebom postojećih tako da se postižu efekti konfrontacije starih i novih prostora i novih smjerova arhitekture i umjetnosti.

Uslijed historijskog razvoja, Hrvatske obiluje burgovima od kojih su neki sačuvani i obnovljeni do te mjere da služe muzejskoj namjeni. Tu treba spomenuti Sisak koji među ostalim ima etnografsku zbirku, Nehaj, Trakošćan i konačno Varaždin, priveden mnogostrukoj muzejskoj namjeni kao što su kulturno-historijski odjel sa zbirkom oružja, sobe namještene u raznim stilskim epohama, arheološki odjel, muzej narodne revolucije te galerije slika.

Da jednostavnost i čvrstina oblikovanja sadrže svoje ljepote, svjedoči primjer burge Bricquebec u Normandiji. Obrastao algastom vegetacijom koja na grubom kamenu izaziva reminiscenciju na podvodni pejzaž, s tragovima stropova koji su donžon dijelili u tri etaže, velikim kaminom ovješanim o zide drugog kata predstavlja zanimljiv ambijent srednjovjekovne arhitekture.

Kao primjer obogaćivanja srednjovjekovnog interijera može nam poslužiti izvanredno oblikovanje predvorja u burgu Carrouges u Normandiji. Crvena boja opeke zidova i podnih ploče divan je okvir visokom prozoru uokvirenom teškim kamenim blokovima te izvanredno harmonizira s pokuštvom iz doba renesanse i Luje XIII i stropom suptilno obogaćenim renesansnim motivima.

Lipowiec u Poljskoj je burg konzerviran u ruševnu stanju, oživljen zelenilom koje daje toplinu i fin kontrast grubom zidu, to je ćilim koji je bačen na pod tvrđave.

Natječaj za muzej lijepih umjetnosti u burgu Grenoblea primjer je pokušaja da se moderna arhitektura uklopi u stari ambijent. Ta arhitektonske simbioze omogućuje veliku slobodu u izlaganju eksponata starog i novog porijekla, osvježuje svojom arhitektonskom plastikom smjelih betonskih oblika stabilnu masivnu arhitekturu tvrđave - burga.

Kao arhitektonski problem prostora pojavljuje se pitanje revitalizacije objekta uz primjenu rekonstrukcije ili dopune novim elementima (Višegrad) koje se rješava od slučaja do slučaja. Usljed pomanjkanja dokumentacije može doći do oprečnih mišljenja i stavova koji odugovlače restauraciju objekata i pridonose njegovom bržem propadanju.

Uz male investicije, koje većinom stoje na raspolaganju, pristupa se najnužnijem konzerviranju objekta. U slučaju muzejske namjene pridružuje se problem grijanja zgrade, čuvanja eksponata, zaštite protiv požara i krađe tako da je pristupačnost objektu svedena na kratko razdoblje u godini pa su sva nastojanja oko revitalizacije otežana.

Kad su burgovi konzervirani u ruševnom stanju, otpadaju problemi oko muzejskog uređenja. Oni su tada objekt koji je atraktivan svojim arheološkim sadržajem i interesantan za posjetioce zbog arhaičnosti, sjećanja na minula vremena, kao ostatak višeslojnog starinskog građenja, arhitektonski monument prošlosti sačuvan u pijetetu prema historiji i umjetnosti srednjovjekovnog graditeljstva, gradina koja je nastala mukotrpnim radom podanika feudalnog gospodara kao realizacije ideje većinom anonimnih graditelja.

DIJAPOZITIVA: 25 komada